

Projekt *Uczę historii i teraźniejszości* jest współfinansowany ze środków Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności w ramach programu *Szkoła uczyca się*.

VII.01 TO NAM SIĘ W GŁOWACH (NIE) MIEŚCI

VII.01.1	Informacja dla nauczyciela	2
VII.01.2	Przebieg zajęć	4
VII.01.3	Karty pracy w grupach	7
VII.01.4	Materiały pomocnicze	23

KODY QR DO MATERIAŁÓW ŹRÓDŁOWYCH

- Portret polityczny młodych Polaków 2023* (skrót) → Kod QR nr 1a
Portret polityczny młodych Polaków 2023 (całość) → Kod QR nr 1b
MŁODE GŁOWY. Otwarcie o zdrowiu psychicznym (skrót) → Kod QR nr 2a
MŁODE GŁOWY. Otwarcie o zdrowiu psychicznym (całość) → Kod QR nr 2b
„Latarnik wyborczy” → Kod QR nr 3
Ankieta CEO, *Priorytety młodych* → Kod QR nr 4

Kod QR nr 1a

Kod QR nr 1b

Kod QR nr 2a

Kod QR nr 2b

Kod QR nr 3

Kod QR nr 4

ZESZYT WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE

VII.01 TO NAM SIĘ W GŁOWACH (NIE) MIEŚCI

VII.01.1 INFORMACJA DLA NAUCZYCIELA

Zagadnienie szczegółowe _____	VII.01
Temat _____	To nam się w głowach (nie) mieści
Czas realizacji _____	🕒 2 x 45 min.
Czego się dowiem? _____	<ul style="list-style-type: none"> • dowiem się, jakie poglądy przeważają u najmłodszego pokolenia wyborców w kwestii bieżących problemów społeczno-politycznych i gospodarczych oraz jakie stanowisko oni reprezentują w sporach światopoglądowych; • dowiem się, jakiego rodzaju zależności ustala się przeprowadzając badania statystyczne; • poznam wyniki raportów: <i>Polityczny portret młodych Polaków 2023</i> oraz <i>MŁODE GŁOWY. Otwarcie o zdrowiu psychicznym</i>; • poznam dane dotyczące zdrowia psychicznego moich rówieśników oraz wnioski, jakie z nich płyną; • poznam cele i zasady działania narzędzia internetowego „Latarnik wyborczy”.
Dlaczego się tego uczę? _____	<ul style="list-style-type: none"> • aby móc określić własne stanowisko w kwestii bieżących problemów społeczno-politycznych i gospodarczych oraz w sporach światopoglądowych; • aby zrozumieć, gdzie przebiega linia podziału w poglądach oraz jakie czynniki mogą wpływać na stanowisko zajmowane w spornych kwestiach; • aby dostrzec złożoność i skalę problemów dotyczących zdrowia psychicznego moich rówieśników; • aby rozumieć, w jakim celu i w jaki sposób przeprowadza się badania statystyczne na dużych grupach ankietowanych; • aby potrafić korzystać z „Latarnika wyborczego”.
Metody pracy _____	<ul style="list-style-type: none"> • rozmowa nauczająca, • analiza danych statystycznych, tekstu, • praca w grupach.
Wypożyczenie / materiały _____	<ul style="list-style-type: none"> • kserokopie materiałów, • dostęp do internetu, • smartfony uczniów z dostępem do sieci, • rzutnik multimedialny.

INFORMACJE DODATKOWE

- Raport z badania *MŁODE GŁOWY. Otwarcie o zdrowiu psychicznym*:

⇒ <https://mlodeglowy.pl/.2023>

- Raport w wersji skróconej [PDF]:

⇒ <https://mlodeglowy.pl/wp-content/uploads/2023/04/MLODE-GLOWY.-Otwarcie-o-zdrowiu-psychicznym- raport-graficzny .pdf>

- Raport w wersji pełnej [PDF]:

⇒ <https://mlodeglowy.pl/wp-content/uploads/2023/04/MLODE-GLOWY.-Otwarcie-o-zdrowiu-psychicznym -Raport-final.pdf>

- Raport Młodzież 2021. Prezentacja wybranych wyników badania CBOS i KBPN (obecnie KCPU)

⇒ https://www.cbos.pl/PL/wydarzenia/91_prezentacja/mlodziez_2021_konferencja_2022_09_20_CBOS.pdf

- Eurobarometr, *Polacy o problemach w kraju i UE*:

⇒ https://poland.representation.ec.europa.eu/news/eurobarometr-98-polacy-o-problemach-w-kraju-i-ue-2023-03-24_pl

⇒ <https://poland.representation.ec.europa.eu/system/files/2023-03/Eurobarometr%2098%20PL.pdf>

- CEO, *Polska scena polityczna w roku 2019*:

⇒ https://koss.ceo.org.pl/sites/koss.ceo.org.pl/files/polska_scena_polityczna_w_roku_2019_lekcja_12.pdf

- M. Madejski, *Obietnice zamiast konkretów. Sprawdzamy plany największych partii*:

⇒ <https://businessinsider.com.pl/gospodarka/to-nie-jest-walka-na-programy-sprawdzamy-plan-y-duzych-partii/pqx4z74>

- Biuletyn Informacji Publicznej, Rejestr partii:

⇒ <https://bip.warszawa.so.gov.pl/rejestr-partii/1904>

- Państwowa Komisja Wyborcza, Wykaz partii politycznych w Polsce:

⇒ <https://pkw.gov.pl/finansowanie-polityki/wykaz-partii-politycznych>

- WNPiSM UW, S. Dmowski, *Historia polityczna Polski po 1989 r.* [🕒 32:55 min]

⇒ <https://businessinsider.com.pl/gospodarka/to-nie-jest-walka-na-programy-sprawdzamy-plan-y-duzych-partii/pqx4z74>

LEKCJA 1

WSTĘP [⌚ 8 min]

1. Na początku lekcji nawiąż do tegorocznych wyborów parlamentarnych. Wyświetl fragmenty materiału pomocniczego – → ■■ Kod QR nr 1 – i na tej podstawie przedstaw młodzieży raport *Polityczny portret młodych Polaków 2023*. Podaj podstawowe informacje dotyczące grupy ankietowanych (wiek, płeć, status zawodowy, miejsce zamieszkania). Wyjaśnij, w jaki sposób przeprowadzono badania i jaki był ich cel.

Uwaga: na tym etapie nie powinniśmy(-naś) odnosić się do kwestii dotyczących poparcia dla określonej partii deklarowanego przez respondentów. Wyjaśnij młodzieży, że dziewięć z dziesięciu grup będzie pracować w oparciu o wyniki tego raportu.

2. W analogiczny sposób nawiąż do raportu *MŁODE GŁOWY. Otwarcie o zdrowiu psychicznym*. Wyjaśnij, że jedna z dziesięciu grup będzie pracować w oparciu o wyniki tego raportu.
3. Wyjaśnij młodzieży, że na obu lekcjach nie tyl-

ko poznają poglądy najmłodszego pokolenia tegorocznych wyborców, ale także będą mogli określić własne stanowisko w sprawie istotnych sporów światopoglądowych czy bieżących problemów społeczno-politycznych i gospodarczych kraju. Należy szczególnie podkreślić autopo- znawczy aspekt zajęć, w jakim można rozpa- trywać to, co jest ważne dla uczniów i uczennic, indywidualnie i grupowo. Zajęcia powinny umożliwić poznanie, gdzie przebiegają linie po- działów w poglądach oraz w jaki sposób strony argumentują swoje stanowiska.

4. Wyjaśnij uczniom/uczennicom, że pozyskane od nich informacje pomogą współtworzyć tego- roczną edycję „Latarnika wyborczego”, bardzo popularnego narzędzia internetowego, które pozwala porównać własne poglądy z progra- mami partii kandydujących w wyborach parla- mentarnych 2023. Twórcy programu starali się zawrzeć w nim istotne dla młodych ludzi treści.

ROZWINIĘCIE [⌚ 32 min]

5. Przywołaj dwa cytaty oraz poproś młodzież o wykonanie polecenia. Następnie poproś o po- danie przykładowych odpowiedzi. [⌚ 3 min]

6. Podziel młodzież na 8–10 trzyosobowych grup. Poproś, aby w każdej grupie przypisali sobie numery: 1, 2, 3. Będą one potrzebne na kolej- nym etapie zajęć. Następnie młodzież powin- na wspólnie wykonać polecenia zamieszczone w kartach pracy.

Uwaga! Zwróć uwagę uczniów/uczennic, że polecenia zaznaczone kropką (oraz niebieskim

kolorem w kolorowej wersji kart) nawiązują do ankiety, lecz wymagają własnej refleksji i/ lub dodatkowego źródła informacji. Do trzech kart zostały dodane teksty inspirujące, z który- mi uczniowie/uczennice powinni się zapoznać przed przystąpieniem do udzielania odpowie- dzi. [⌚ 2 min]

7. Poproś młodzież o wykonanie ćwiczenia w gru- pach. [⌚ ok 27 min]

ZAKOŃCZENIE [⌚ 5 min]

8. Poproś, aby uczniowie podpisali karty pracy, a następnie je zbierz.

9. Poproś młodzież o krótką refleksję dotyczącą udzielania odpowiedzi. Zapytaj, co było trudne lub zaskakujące.

LEKCJA 2

WSTĘP [🕒 2 min]

1. Na początku nawiąż do lekcji poprzedniej. Przypomnij krótko podstawowe informacje na temat obu raportów, z których korzystaliście.

ROZWINIĘCIE [🕒 38 min]

2. „SWITCH & TEACH”. Dokonaj podziału uczniów/uczennic na trzy grupy – grupę 1, grupę 2 i grupę 3. Poproś, aby młodzież wymieniła się informacjami, które uzyskali podczas pracy w grupach na poprzedniej lekcji. [🕒 15 min]
Zachęć uczniów i uczennice do udzielenie odpowiedzi na forum na następujące pytania:
 - Jakie informacje lub dane w raportach były dla was zaskakujące/ciekawe?
 - Czy według was wyniki raportów trafnie odzwierciedlają to, co jest obecnie ważne dla młodych ludzi?
 - Jakie tematy są dla was ważne?
 - Czym waszym zdaniem powinni zająć się w pierwszej kolejności (w sprawach ważnych dla ludzi młodych) politycy i polityczki i dlaczego?[🕒 15 min]
3. Opowiedz uczniom/uczennicom o narzędziu internetowym „Latarnik wyborczy”, jego celach i zasadach działania (wyświetlając stronę Latarnika → 📄 Kod QR nr 3). Przedstaw ankietę przygotowaną przez fundację Centrum Edukacji Obywatelskiej na potrzeby opracowania tegorocznego „Latarnika wyborczego”. Wyjaśnij młodzieży, że udzielone przez nich odpowiedzi pozwolą lepiej opracować tegoroczną edycję programu. Poproś uczniów i uczennice o wypełnienie ankiety online → 📄 Kod QR nr 4 [🕒 13 min]

ZAKOŃCZENIE [🕒 5 min]

4. Krótko podsumuj wypowiedzi młodzieży. Zachęć ich, aby skorzystali z „Latarnika wyborczego” w okresie bezpośrednio poprzedzającym tegoroczne wybory parlamentarne. [🕒 2 min]

Kod QR nr 3

Kod QR nr 4

Jak powinniśmy traktować dane statystyczne?

Łatwo jest kłamać za pomocą statystyki, ale trudno jest mówić prawdę bez niej.

— ALEXANDER DUNKELS

Przybliżona odpowiedź na właściwie postawione pytanie jest warta znacznie więcej niż dokładna odpowiedź na coś, co w przybliżeniu można nazwać pytaniem.

— JOHN TUKEY

Zanim przystąpicie do pracy w grupach, zastanówcie się wspólnie, co sprawia, że wyniki badania ankietowego lub innego badania są wiarygodne? Podajcie trzy przykłady.

Uwaga! Zwróć uwagę uczniów/uczennic, że polecenia zaznaczone kropką (oraz niebieskim kolorem w kolorowej wersji kart) nawiązują do ankiety, ale wymagają własnej refleksji i/lub dodatkowego

źródła informacji. Do trzech kart zostały dodane teksty inspirujące, z którymi uczniowie/uczennice powinni się zapoznać przed przystąpieniem do udzielania odpowiedzi.

Różnica pomiędzy „procentem” a „punktem procentowym”

Przykład: Bezrobocie spadło w tym miesiącu o 3%.

Informacja ta jest mało precyzyjna, ale można podejrzewać, że chodzi o stopę bezrobocia. Wiadomo, że stopa ta na początku miesiąca wynosiła 7%. Spadek o 3%. nie oznacza, że nowa wartość wynosi 4%., lecz $7\% - (3\% \times 7\%) = 6,79\%$. Spadek z 7%. do 4%. byłby wprawdzie równy 3 punktom procentowym, ale zarazem ok. 43%. wartości bezrobocia na początku miesiąca.

VII.01.3 KARTY PRACY W GRUPACH

VII.01.3.1 GRUPA – ŹRÓDŁA INFORMACJI O POLITYCE I ZAINTERESOWANIE POLITYKĄ/ZAANGAŻOWANIE

	Treść pytania/polecenia	Źródło informacji
1	Posługując się wykresem wymieńcie dwa główne źródła informacji o polityce w grupie najmłodszych wyborców.	Wykres. Główne źródła informacji o polityce, s. 7
2	Ustalcie, jaki procent najmłodszych wyborców ocenia zaangażowanie swojej grupy w politykę jako małe lub bardzo małe (zsumujcie procenty).	Wykres. Ocena zaangażowania młodzieży w życie polityczne, s.8
3	Na podstawie danych podajcie, które z wymienionych przyczyn są dla was ważne. Porozmawiajcie o tym, a potem wypiszcie te przyczyny, z którymi zgadzają się wszystkie osoby w waszej grupie.	Dane dotyczące przyczyn braku zaangażowania się młodzieży w życie polityczne, s. 8
4	Na podstawie wykresów rozstrzygnijcie, czy poniższe zdania są prawdziwe czy fałszywe. A. Odsetek osób deklarujących skrajne stanowiska w kwestii zainteresowania sprawami politycznymi różni się o 7,4 % B. Deklarowany poziom zainteresowania (dużego i umiarkowanego) sprawami politycznymi i ważnymi wydarzeniami w kraju (wykres s. 9) jest zbliżony do poziomu zaangażowania młodzieży w ocenie najmłodszych wyborców (wykres s.8).	Wykresy. Ocena zaangażowania młodzieży w życie polityczne, s.8 Zainteresowanie sprawami politycznymi i ważnymi wydarzeniami w kraju, s.9

VII.01.3.2 GRUPA – WYKSZTAŁCENIE A PREFERENCJE WYBORCZE

	Treść pytania/polecenia	Źródło informacji
1	Na podstawie wykresu wymieńcie dwie kolejne i najliczniejsze pod względem wykształcenia grupy wśród najmłodszych wyborców.	Wykres. Preferencje wyborcze a wykształcenie, s.3
2	Na podstawie wykresu ustalcie procentowo, która z partii politycznych posiada najwięcej zwolenników z wykształceniem zawodowym, a która najmniej.	Wykres. Preferencje wyborcze a wykształcenie, s.3
3	Na podstawie wykresu ustalcie procentowo, która z partii politycznych posiada najwięcej zwolenników z wykształceniem średnim, a która najmniej.	Wykres. Preferencje wyborcze a wykształcenie, s.3
4	Na podstawie wykresu ustalcie procentowo, która z partii politycznych posiada najwięcej zwolenników z wykształceniem wyższym, a która najmniej.	Wykres. Preferencje wyborcze a wykształcenie, s.3
5	<p>- Na podstawie danych odpowiedzcie, czy dostrzegacie związek pomiędzy poziomem wykształcenia najmłodszych wyborców a ich preferencjami politycznymi? Jeśli tak, to jaki?</p> <p>- Czy według was poziom wykształcenia powinien stanowić warunek posiadania biernego prawa wyborczego (prawo kandydowania) lub czynnego (prawo wybierania)? Uzasadnijcie swoją odpowiedź.</p> <p>- Czy według was należy obniżyć wiek uprawniający do głosowania w wyborach parlamentarnych z 18 do 16 lat? Uzasadnijcie swoją odpowiedź.</p>	Wykres. Preferencje wyborcze a wykształcenie, s.3

VII.01.3.3 GRUPA – ZDECYDOWANA POLITYKA PROKLIMATYCZNA

	Treść pytania/polecenia	Źródło informacji
1	Na podstawie wykresu ustalcie, jakie jest poparcie w najmłodszej grupie wyborców dla zdecydowanych działań rządu w walce z kryzysem klimatycznym.	Wykres. Zdecydowane działania rządu w walce z kryzysem klimatycznym, s.24
2	Na podstawie wykresu rozstrzygnijcie, zwolennicy której partii deklarują poparcie dla zdecydowanych działań rządu w walce z kryzysem klimatycznym, a zwolennicy której partii są ich przeciwnikami.	Wykres. Zdecydowane działania rządu w walce z kryzysem klimatycznym, s.24
3	Czy dane, o których jest mowa w punkcie drugim, są według was zgodne z opiniami wyrażonymi w tekście <i>Populiści kontra planeta: jak klimat stał się nową linią frontu wojny kulturowej (poniżej)</i>? Uzasadnijcie swoją odpowiedź. Patrz też: https://pl.wikipedia.org/wiki/Polscy_poslowie_do_Parlamentu_Europejskiego	Wykres. Zdecydowane działania rządu w walce z kryzysem klimatycznym, s.24
4	- Zastanówcie się i odpowiedzcie, dlaczego poparcie dla działań na rzecz ochrony klimatu jest tak duże wśród młodych osób.	Wykres. Zdecydowane działania rządu w walce z kryzysem klimatycznym, s.24

J. Barragazzi, Ch. Duxbury, Z. Colman, *Populists vs. the planet: How climate became the new culture war front Line* (tłum. *Populiści kontra planeta: jak klimat stał się nową linią frontu wojny kulturowej*), fragmenty

[Przedstawiciele skrajnej prawicy w krajach Unii Europejskiej przedstawiają zwolenników polityki walki z kryzysem klimatycznym] jako świadomą lub nieświadomą kawalerię globalnych elit. „Uważamy, że [polityka walki z kryzysem klimatycznym] jest ruchem globalistycznym, który zamierza zlikwidować wszystkie granice, zamierza położyć kres naszej wolności, zamierza położyć kres wolności dla naszej tożsamości (...). Nie jesteśmy zwolennikami emisji CO₂. Wręcz przeciwnie, chcemy szanować środowisko. Mówimy tylko, że UE musi wyjaśnić, że chce nam sprzedać religię klimatyczną, w której nie możemy emitować CO₂, podczas gdy sprawiamy, że nasz przemysł znika z Europy i musimy kupować od Chin”. Opisanie tego [stanowiska] jako negacjonizmu klimatycznego [będącego zaprzeczeniem globalnego ocieplenia oraz wpływu człowieka na przebieg tego procesu] – powszechnego, ale często nieprecyzyjnego zarzutu – oznaczałoby pominięcie faktu, że jest to teraz kolejny front w wojnach kulturowych. (...) Istnieje również poczucie politycznego oportunistu. Aby obniżyć emisje w tempie dyktowanym przez globalne cele klimatyczne, których pośrednikiem jest ONZ, konieczne będą ogromne zmiany w go-

spodarce. [Wynikiem tych zmian] będą zwycięzcy i przegrani – ci ostatni mogą skłaniać się ku populizm, którzy zobowiążą się do obrony interesów przegranych grup. (...) Skrajnie prawicowe organizacje uznają to za potencjalnie lukratywny temat, za pomocą którego mogą zdobyć głosy lub poparcie wyborców. Skupienie skrajnej prawicy na [potencjalnie] przegranych [grupach] zostało „turbodołowane” przez [bieżący] kryzys energetyczny. Koalicja skrajnie prawicowych partii w Parlamencie Europejskim rozrosła się, by wykorzystać kryzys energetyczny, łącząc się z partiami centroprawicowymi w głosowaniu za odrzuceniem przepisów dotyczących ochrony środowiska. (...) To szerokie poczucie (...) opóźnienia niepokoi tych, którzy obserwują, jak te idee zyskują na znaczeniu wśród populistów z prawicy. Mówią, że chociaż może to nie brzmi jak negacjonizm klimatyczny, rezultat jest faktycznie taki sam. [Jedna z belgijskich eurodeputowanych zwracając się do koalicji skrajnie prawicowych partii w Parlamencie Europejskim] powiedziała „Możecie powiedzieć, że jesteście przyjaciółmi klimatu, ale w działaniu wcale nimi nie jesteście. Przede wszystkim jesteście przyjaciółmi biznesu”.

Tłumaczenie własne na podstawie:

↪ <https://www.politico.eu/article/populists-vs-the-planet-the-rights-new-playbook-on-climate-change-cop27-egypt-sharm-el-sheikh-donald-trump-midterms-republicans-meloni/> [dostęp: 18.05.2023].

VII.01.3.4 GRUPA – POMOC UCHODŹCOM Z UKRAINY A POMOC UCHODŹCOM Z BLISKIEGO WSCHODU I AFRYKI

	Treść pytania/polecenia	Źródło informacji
1	Na podstawie wykresu ustalcie, jaki jest poziom poparcia dla pomocy uchodźcom z Ukrainy.	Wykres. Pomoc uchodźcom z Ukrainy, s.25
2	Na podstawie wykresu rozstrzygnijcie, wyborcy której partii są w większości zwolennikami udzielania pomocy uchodźcom z Ukrainy, a której są przeciwnikami.	Wykres. Pomoc uchodźcom z Ukrainy, s.25
3	Na podstawie wykresu odpowiedzcie, wyborcy której partii stanowią największą grupę zwolenników udzielania pomocy uchodźcom z Afryki i Bliskiego Wschodu, a której są przeciwnikami.	Wykres. Pomoc uchodźcom z Bliskiego Wschodu i Afryki, s.26
4	Na podstawie wykresu oraz odpowiedzi udzielonej przez was na pytanie 1 porównajcie poziom poparcia dla pomocy uchodźcom z Ukrainy z poparciem dla pomocy uchodźcom z Bliskiego Wschodu i Afryki. - Co waszym zdaniem może być przyczyną tak dużej różnicy w deklarowanym poparciu dla pomocy tym grupom uchodźców?	Wykres. Pomoc uchodźcom z Bliskiego Wschodu i Afryki, s.26

Jak pomagaliśmy uchodźcom z Ukrainy i dlaczego?, fragmenty wywiadu Katarzyny Sroczyńskiej z psycholożką społeczną prof. Małgorzatą Kosowską

KS: Rok temu, kiedy wkrótce po wybuchu wojny w Ukrainie Polacy ruszyli na pomoc uchodźcom, zaczęła Pani to nasze pomaganie badać.

MK: Od lat interesuje mnie pomaganie i czynniki, które sprzyjają podejmowaniu takiego działania albo je blokują. (...) Podjęcie badań na temat pomocy uchodźcom z Ukrainy było więc naturalną konsekwencją prac, które podjęliśmy wcześniej. Ale rzeczywiście, trudno było rok temu nie zapytać, jak to się stało, że Polacy, mając swoją historię, swoje fobie i niechęci wobec obcych, tak zareagowali.

KS: Sami sobą byliśmy zadziwieni. Szukając powodów tego otwarcia na potrzeby sąsiadów, wskazywano zwykle dwie sprawy: po pierwsze, lęk, że jesteśmy kolejni na liście Putina, po drugie to, że Ukraińcy są do nas podobni, że w gruncie rzeczy niewiele nas różni. Pomagaliśmy ze strachu?

MK: Lęk pierwszy przyszedł nam do głowy. (...) Zagrożenie sprawia, że inni stają się nam bliscy. Mówię nie tylko o fizycznym dystansie, ale przede wszystkim o bliskości emocjonalnej. Myślimy o sobie i innych jako o części świata, który jest zagrożony. I wtedy łatwiej nam w sposób naturalny pomagać, bo tak naprawdę pomagamy wówczas sobie. (...) Ale chodziło nam nie tyle ogólnie o stan napięcia, niepewności i negatywnych emocji, ile o szczególny stan przewidywania, że możemy być wkrótce w podobnej sytuacji jak ci, którzy teraz potrzebują pomocy. Nazywamy to lękiem perspektywnym. Pokazałyśmy, że to właśnie myślenie perspektywne ma znaczenie dla podejmowania zachowań pomocowych, a nie lęk sam w sobie. (...) W wypadku pomocy uchodźcom z Ukrainy też spodziewałyśmy się szybkiego wypalenia i podjęcia innych form regulowania emocji [...] Byłyśmy zaskoczone, że chęć niesienia pomocy tak długo trwała. Sądzę, że w tym wypadku lęki zarezonowały z naszą pamięcią o wydarzeniach wojennych, przekazywaną z pokolenia na pokolenie. (...) Z dużą ciekawością obserwuję, jak wielką rolę

pełnią resentymenty, pamięć historyczna, pewne konteksty kulturowe i historyczne, w których żyjemy. Mieliśmy do czynienia z taką właśnie sytuacją.

KS: Ale właśnie biorąc pod uwagę resentyment i pamięć historyczną, mogliśmy jako społeczeństwo niechętnie pomagać Ukraińcom. Mamy trudną wspólną historię, niekoniecznie się lubiliśmy jako sąsiedzi. W wielu środowiskach nadal żywy jest stereotyp polskiego pana i ukraińskiego chłopca.

MK: Tak, ale w tym wypadku prawdopodobnie bliskość sprawiła, że te różnice się zatarły. (...) Mam na myśli dwa znaczenia tego słowa: po pierwsze, dystans fizyczny – to wszystko, co się dzieje na Ukrainie, dzieje się geograficznie blisko nas i mamy tego świadomość. Po drugie, bliskość kulturowa, związana z podobną historią, doświadczeniami podobnego zła, w dodatku ze strony tego samego wroga. (...)

KS: Badałyście też wpływ norm społecznych na to, jak się zachowywaliśmy po wybuchu wojny.

MK: (...) Okazało się, że dostrzeganie tego, jak wiele osób dla nas ważnych – lub z którymi się jakoś identyfikujemy – pomaga, ma istotne znaczenie. Im więcej osób w naszym otoczeniu niesie pomoc, tym bardziej czujemy się w obowiązku, by też to robić. (...) Widzimy, że wojna dzieje się blisko, widzimy uchodźców, widzimy, że inni pomagają: jeżdżą, przywożą, gotują. Nie sposób było, przynajmniej w dużych miastach, tego wzmożenia nie zobaczyć. Coś, co jest blisko nas, ma na nas większy wpływ.

KS: 17 % uchodźców znalazło schronienie w prywatnych domach. Byli naprawdę blisko.

MK: Przyjęliśmy uchodźców do domów, bo nie ufamy instytucjom. Nie wierzyliśmy, że ktokolwiek tym ludziom przyjdzie z pomocą, jeśli nie zrobią tego prywatne osoby. (...) akty solidarności wobec uchodźców z Ukrainy – choć wydaje mi się, że to uniwersalny mechanizm – mają „lecniczy” wpływ na tych, którzy ich dokonują. I to nie tylko na poziomie emocjonalnym, ale i poznawczym.

KS: Co to znaczy?

MK: Akty solidarności sprawiają, że ludzie, którzy ich dokonują, czują się dobrze, doświadczają pozytywnych emocji. Od ulgi lub radości, że ktoś

mniej cierpi, po samozadowoleniu, że się jest dobrym człowiekiem. Interesujące jednak, że akty solidarności zmieniają też poznanie. Wpływają na to, jak postrzegamy otaczającą nas rzeczywistość i innych ludzi. Po aktach solidarności ludzie stają się otwarci poznawczo: potrafią skupić się na wielu różnych aspektach rzeczywistości, nie postrzegają jej jednowymiarowo, czarno-biało. Są gotowi dostrzec różnorodność i ją wykorzystać. Wycho-
dzą poza swoje lęki, fobie, obsesje i stereotypy. Potrafią włożyć sporo wysiłku w to, aby poznać otoczenie. (...)

KS: Zastanawiając się nad tym, jak się zachowaliśmy i jak się w dużej mierze ciągle zachowujemy wobec Ukraińców, nie sposób nie zapytać, dlaczego zupełnie inne postawy deklarowaliśmy podczas kryzysu w 2015 roku i dlatego tak inaczej traktujemy uchodźców na granicy białoruskiej. Tam nadal giną ludzie.

MK: Ta sytuacja pokazuje, że nie chodzi o to, czy jesteśmy empatyczni, czy nieempatyczni. My po prostu różnie się zachowujemy w zależności od tego, kto jest obiektem naszego zachowania. To wyraźnie widać.

KS: Na granicy białoruskiej nie ma wojny, na granicy białoruskiej są po prostu tylko ludzie.

MK: To jest pierwsza różnica. Druga różnica moim zdaniem dotyczy kulturowej bliskości. Z Ukra-

inami jesteśmy w stanie się porozumieć, mamy wspólną historię, stosunkowo łatwo nam zrozumieć swój język. Sądzymy, że z ludźmi na granicy białoruskiej niewiele mamy wspólnego, a być może w ogóle nic. A może łączą nas z nimi tylko negatywne uprzedzenia i negatywne percepcje, do których nas długo przekonywano. Widać efekty systematycznie prowadzonej narracji o zalewie innej kultury, o destabilizacji naszego porządku religijno-wartościowego. (...) Być może postawa niektórych z nas podszyta jest lękiem, że znacznie lepiej przygotowane kraje nie poradziły sobie z problemem uchodźczym i z wielokulturowością. (...) Obojętność wobec uchodźców na granicy białoruskiej wydaje się zaskakująca i niespójna, zważywszy na to, jak zareagowaliśmy w wypadku Ukraińców, ale my, ludzie, rzadko zachowujemy się spójnie. (...) Kolejna absolutnie kluczowa rzecz to budowanie wizerunku i narracji wokół uchodźcy. Pokazywanie uchodźców jako różnych od nas, złych, roznoszących choroby etc. sprawia, że nie tylko będziemy mniej skłonni do niesienia pomocy, ale będziemy sprzeciwiać się każdej formie integracji. Znamy to z przeszłości.

Źródło

↪ <https://oko.press/jak-pomagalismy-uchodzcom-z-ukrainy>
[dostęp: 18.05.2023].

VII.01.3.5 GRUPA – STOSUNEK DO RELIGII I RELACJE PAŃSTWO-KOŚCIÓŁ

	Treść pytania/polecenia	Źródło informacji
1	Na podstawie informacji z wykresu ustalcie, ile wynosi różnica pomiędzy odsetkiem wszystkich praktykujących a wszystkich wierzących.	Wykres kołowy. Stosunek do religii, s.5
2	Porównajcie dane dotyczące stosunku badanych do religii z lat 2019–2023 i na tej podstawie odpowiedzcie, jaka jest możliwa prognoza na kolejne cztery lata. - Jakie są waszym zdaniem przyczyny tego trendu w grupie osób 18–30?	Ramka, s.1
3	Rozstrzygnijcie, czy poniższe zdania są prawdziwe, czy fałszywe. A. Procent osób popierających rozdział Kościoła od państwa jest nieznacznie wyższy od odsetka wszystkich deklarujących się jako wierzący. B. Odsetek przeciwników rozdziału Kościoła od państwa jest nieznacznie wyższy od procentu osób niewierzących.	Wykres. Należy wprowadzić rozdział państwa od Kościoła, s.19

VII.01.3.6 GRUPA – PRZYSTĄPIENIE POLSKI DO STREFY EURO

	Treść pytania/polecenia	Źródło informacji
1	<p>Posługując się wykresem odpowiedzcie, wyborcy której partii stanowią największą grupę zwolenników przystąpienia Polski do strefy euro, a której najmniejszą?</p>	<p>Wykres. Przystąpienie Polski do strefy euro, s.26</p>
2	<p>Porównaj poniższe dane z Eurobarometru dotyczące stosunku Polaków do wspólnej polityki państw członkowskich Unii Europejskiej z danymi na temat najmłodszej grupy tegorocznych wyborców.</p> <p><i>Polacy są zwolennikami wspólnych polityk państw członkowskich [UE]. Przede wszystkim są za wspólną polityką obrony i bezpieczeństwa (81 %; średnia dla UE – 77 proc) oraz za wspólną polityką zdrowotną państw członkowskich (75 %, średnia dla UE – 67 %). 44 % Polaków popiera wspólną politykę Europejskiej Unii Gospodarczej i Walutowej z jedną walutą.</i></p> <p style="text-align: right;">Eurobarometr, fragment raportu opublikowanego w marcu 2023 r.</p>	<p>Raport Eurobarometr stwierdza, że w ogólnej populacji 44% pytanych deklaruje poparcie dla wspólnej europejskiej waluty. Natomiast w grupie najmłodszych wyborców odsetek popierających wejście Polski do strefy euro wynosi zaledwie 17,5%.</p>
3	<p>– Czy niechęć najmłodszych wyborców do wejścia Polski do strefy euro można traktować jako objaw nastrojów antyunijnych? Uzasadnijcie swoją odpowiedź.</p>	<p>Wykres. Przystąpienie Polski do strefy euro s.26</p>

VII.01.3.7 GRUPA – PROGRAM 500+

	Treść pytania/polecenia	Źródło informacji
1	Na podstawie danych z wykresu porównajcie poziom zdecydowanego sprzeciwu wobec likwidacji programu 500+ wśród zwolenników wszystkich partii. Przedstawcie swoje wnioski.	Wykresy. Likwidacja programu 500+, s. 29
2	Na podstawie wykresu określcie, wśród zwolenników której partii poziom zdecydowanego poparcia dla likwidacji świadczenia 500+ jest najwyższy, a której partii najniższy.	Wykresy. Likwidacja programu 500+, s. 29
3	- Na podstawie danych z wykresów oraz opinii najmłodszych wyborców zastanówcie się i odpowiedzcie, czy nowoutworzony po wyborach rząd powinien zdecydować się na likwidację programu 500+. Uzasadnijcie swoją odpowiedź. - Czy ewentualna propozycja rewaloryzacji* świadczenia 500+, czyli zwiększenia wysokości wypłacanego świadczenia, może stanowić element kampanii wyborczej? Jeśli tak, to wyjaśnijcie, w jaki sposób?	Wykresy. Likwidacja programu 500+, s. 29

VII.01.3.8 GRUPA – LIBERALIZACJA PRAWA ABORCYJNEGO

	Treść pytania/polecenia	Źródło informacji
1	Na podstawie wykresu podajcie, jakie jest poparcie dla liberalizacji prawa aborcyjnego wśród najmłodszej grupy wyborców.	Wykres. Liberalizacja prawa aborcyjnego, s.18
2	Odczytajcie z wykresu, wśród stronników których partii znajduje się najwięcej zwolenników i przeciwników liberalizacji prawa aborcyjnego.	Wykres. Liberalizacja prawa aborcyjnego, s.18
3	Korzystając z wykresu porównajcie rozkład opinii w grupach kobiet i mężczyzn. Jakie dostrzegacie różnice stanowisk?	Wykres. Liberalizacja prawa aborcyjnego, s.18
4	- Przytoczcie argumenty za i przeciw liberalizacji obecnego prawa aborcyjnego.	Wykres. Liberalizacja prawa aborcyjnego, s.18

VII.01.3.9 GRUPA – LEGALIZACJA REKREACYJNEJ MARIHUANY

	Treść pytania/polecenia	Źródło informacji
1	Przyjrzyjcie się wykresowi i podajcie, jakie jest poparcie dla legalizacji rekreacyjnej marihuany w najmłodszej grupie wyborców.	Wykres. Legalizacja rekreacyjnej marihuany, s. 21
2	Wymieńcie, wśród zwolenników których partii znajdują się największe grupy odpowiednio zwolenników i przeciwników legalizacji rekreacyjnej marihuany.	Wykres. Legalizacja rekreacyjnej marihuany, s. 21
3	- Przytoczcie argumenty za i przeciw legalizacji rekreacyjnej marihuany?	

VII.01.3.8 GRUPA – RAPORT MŁODE GŁOWY ZDROWIE PSYCHICZNE DZIECI I MŁODZIEŻY

100 %	Źródło informacji: Raport. <i>MŁODE GŁOWY</i>
SAMOOCENA	
58,4%	uczniów czuje, że są beużyteczni,
46%	młodych ludzi ma skrajnie niską samoocenę,
34,1%	uczniów regularnie używa filtrów do swoich zdjęć w sieci,
32,5%	nie akceptuje tego, kim jest i jak wygląda,
32,3%	ocenia się przez pryzmat swojego ciała,
31,6%	młodych osób nie lubi siebie.
RELACJE Z INNYMI	
49,6%	uczniów deklaruje, że nie ufa innym osobom,
37,5%	młodych ludzi odczuwa samotność,
29,3%	uczniów regularnie postępuje wbrew sobie, aby być akceptowanym przez innych,
10,5%	czuje, że nie ma ani jednej osoby, która w pełni ich akceptuje.
RODZINA	
12%	młodych osób czuje się niekochana przez swoich rodziców,
11,3%	uczniów czuje się zaniedbana przez rodziców,
4,5%	uczniów rozpoznaje doświadczaną przemoc domową.
PROBLEMY ZDROWOTNE	
43,3%	uczniów objada się lub głodzi,
37%	młodych ludzi ma problemy ze snem,
29,3%	uczniów ma podejrzenie depresji,
16%	uczniów okalecza swoje ciało.
SAMOBÓJSTWO	
41,9%	badanych młodych ludzi przyznało, że w ich najbliższym otoczeniu ktoś mówił o samobójstwie, podjął próbę samobójczą lub odebrał sobie życie,
39,2%	uczniów myślało o podjęciu próby samobójczej,
18,6%	uczniów przyznaje, że planowało samobójstwo,
8,8%	uczniów deklaruje, że podjęło próbę samobójczą.
HEJT	
49,8%	uczniów w ciągu ostatniego miesiąca doświadczyło hejtu w sieci,
42,6%	deklaruje, że hejt dotyczył wyglądu fizycznego,
41,9%	uczniów przyznaje, że doświadcza hejtu od rówieśników z klasy,
32,5%	uczniów przyznaje, że hejtuje innych,
9,5%	uczniów deklaruje, że doświadcza przemocy rówieśniczej.
SZKOŁA	
68,5%	uczniów nigdy nie korzystało ze wsparcia psychologa, ani w szkole ani poza szkołą,
43,2%	uczniów uważa, że nauczycielom nie zależy na ich przyszłości.
<ul style="list-style-type: none"> - Czy zgadzacie się, że głównym (jednym z głównych) tematów hejtu jest kwestia wyglądu zewnętrznego? - Czy istnienie hejtu należy wiązać głównie z funkcjonowaniem mediów społecznościowych? - Czy waszym zdaniem istnieją aktualnie skuteczne sposoby przeciwdziałania hejtowi? - Czy dostrzegacie różnicę między hejtem a przemocą rówieśniczą? Jeśli tak, na czym waszym zdaniem ona polega? - W jakim stopniu, Waszym zdaniem, media społecznościowe (Internet w ogóle) wpływają na poziom samooceny młodych użytkowników? - Jaka jest, Waszym zdaniem, przyczyna tak wysokiej deklarowanej nieufności? 	

**Jeśli czujesz, że potrzebujesz pomocy,
odczuwasz lęk i smutek, masz myśli samobójcze,
nie czekaj i zadzwoń pod jeden z numerów pomocowych
dostępnych bezpłatnie i czynnych całą dobę, 7 dni w tygodniu:**

800 70 22 22 — Centrum Wsparcia dla Osób Dorosłych w Kryzysie Psychicznym

800 12 12 12 — Wsparcie psychologiczne w sytuacji kryzysowej
– infolinia dla dzieci, młodzieży i opiekunów

116 111 — Telefon Zaufania dla Dzieci i Młodzieży

112 — W razie bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia

The Bulimia Project, Scrolling into bias... See what AI thinks the human body should look like based on social media and the World Wide Web (tłum. Skrolując w uprzedzeniach... Przyjrzyj się jak zdaniem SI powinno wyglądać ludzkie ciało na podstawie treści z mediów społecznościowych i internetu), fragmenty.

Media społecznościowe a rzeczywistość

Główną różnicą, jaką zauważyliśmy pomiędzy kolekcjami obrazów wygenerowanych przez AI [na podstawie treści pozyskanych z mediów społecznościowych] a [kolekcją obrazów wygenerowanych na podstawie] wszystkiego innego znalezione w sieci World Wide Web, było to, że pierwszy zestaw był znacznie bardziej naładowany seksualnie. [Pierwszy zestaw] był również bardziej niepokojący [ponieważ] w dużej mierze przedstawiał nieproporcjonalne części ciała. Biorąc pod uwagę, że media społecznościowe używają algorytmów opierających się na tym, które treści przyciągają najwięcej uwagi, łatwo zgadnąć, dlaczego renderingi [postaci ludzkie wygenerowane przez AI] miałyby wyglądać bardziej seksualnie. Ale możemy zało-

żyć, że powodem, dla którego sztuczna inteligencja wymyśliła tak wiele dziwnie ukształtowanych wersji [ludzkich] sylwetek, które znalazła w mediach społecznościowych, jest to, że platformy te promują nierealistyczne [obrazy] ciała. W dobie filtrów na Instagramie i Snapchacie nikt nie jest w stanie, w rozsądny sposób, osiągnąć standardów fizycznych wyznaczonych przez media społecznościowe. Po co więc próbować podążać za nierzeczywistymi ideałami? Zarówno pod względem psychicznym, jak i fizycznym zdrowsze jest utrzymywanie oczekiwań dotyczących wyglądu ciała w [sferze] rzeczywistości.

Tłumaczenie własne na podstawie:

↪ <https://bulimia.com/examine/scrolling-into-bias/>
[dostęp: 18.05.2023].

Zobacz także:

J. Ceglarsz, *Ubezpieczenie od hejtu. Firmy zapłacą za psychologa i prawnika*,

↪ <https://businessinsider.com.pl/poradnik-finansowy/ubezpieczenia/ubezpieczenie-od-hejtu-firmy-zaplaca-z-a-psychologa-i-prawnika/9n94ymf>
[dostęp: 18.05.2023].

TEKST INSPIRUJĄCY

MŁODE GŁOWY. Raport z badania dotyczącego zdrowia psychicznego, poczucia własnej wartości i sprawczości wśród młodych ludzi, fragmenty
→ ■■ Kod QR nr 2a, wersja skrócona raportu.

Projekt MŁODE GŁOWY obejmuje największe w Polsce badanie stanu zdrowia psychicznego, poczucia własnej wartości i sprawczości wśród dzieci i młodzieży. (...) Często my, dorośli, debatujemy nad tym, co byłoby dobre dla naszych dzieci, ale ich samych nikt nie pyta o zdanie. Dlatego w naszym projekcie oddajemy głos młodym, bo to oni są tutaj najważniejsi. Z założenia chcieliśmy się dowiedzieć DLACZEGO jest tak źle, jakie jest ich poczucie wartości i sprawczości. Badania zrealizowaliśmy z Fundacją Dbam o Mój Z@sięg, a zainteresowanie przerosło najśmielsze oczekiwania – ankiety uzupełniło ponad 180 000 młodych ludzi z każdego krańca Polski. Jest to pierwsze takie badanie przeprowadzone też po doświadczeniu pandemii i po wybuchu wojny w Ukrainie. Wyniki są przejmujące i wskazują na ogromne poczucie bezradności wśród dzieci. Stres je przerasta, ponad 80 procent z nich w sytuacji kłopotliwej nie znajduje rozwiązań. Czasem próba samobójcza wydaje się im jedynym sposobem, żeby przerwać cierpienie. Mówią: „Chciałbym / chciałabym zniknąć”. Dlatego tak ważna jest nasza uważność i uświadomienie im, że zawsze warto sięgać po pomoc. Czasem wystarczy drobny gest lub jeden mądry, wspierający dorosły obok.

Młodzi ludzie potrafią rozwiązywać skomplikowane równania matematyczne, znają cały okres rozwojowy pantofelka, a tak niewiele wiedzą o sobie samych, o swoim zdrowiu czy potrzebach. Nadal często pokutuje stereotyp, że do psychologa

w szkole idzie się „za karę”, a rodzice wstydzą się przyznać, że ich dziecko mierzy się problemami. Chcemy to zmienić. (...) Wierzymy, że skuteczny system wczesnego reagowania może sprawić, że liczba dzieci podejmujących próby samobójcze będzie niższa. Dlatego w gronie doświadczonych specjalistów opracowujemy długofalowe działania, m.in. ogólnodostępny, bezpłatny program profilaktyczny dla dzieci, dla rodziców i nauczycieli, dla wszystkich, którzy mają styczność z młodymi głowami oraz tzw. „złoty standard” pomocy psychologicznej, który może służyć do ochrony zdrowia psychicznego uczniów. (...) Już teraz szkoły mogą się zapisywać do projektu na stronie www.mlodeglowy.pl. Pod tym samym adresem tworzymy także bazę wiedzy na temat zdrowia psychicznego z konkretnymi narzędziami gotowymi do użytku. Nasze działania kierujemy nie tylko do dzieci, ale też do rodziców, którzy czasem, mimo najszczerzych chęci, nie wiedzą, co robić. (...) Dużą uwagę będziemy także poświęcać wsparciu nauczycieli w ich codziennej pracy z naszymi dziećmi. (...) MŁODE GŁOWY to długofalowy projekt, który ma doprowadzić do polepszenia sytuacji psychicznej i zdrowotnej młodych ludzi. Chcemy budzić do życia i budować w nich przekonanie, że mogą poradzić sobie z wyzwaniami. A w razie potrzeby, żeby wiedzieli, jak i gdzie sięgać po pomoc. Chcemy, żeby zaczęli myśleć o sobie lepiej i poczuli się bardziej sprawczy. (...)

Źródło:

⇒ <https://mlodeglowy.pl/>

[dostęp: 18.05.2023].

Raport – wersja skrócona [PDF] → ■■ Kod QR nr 2a

Raport – wersja pełna [PDF] → ■■ Kod QR nr 2b

Kod QR nr 2a

Kod QR nr 2b

VII.01.4 MATERIAŁY POMOCNICZE

ChatGPT radzi, jak wygrać wybory parlamentarne w Polsce, oprac. M. Michalak, fragmenty

Poprosiliśmy sztuczną inteligencję o przygotowanie idealnego programu, który pozwoli zwyciężyć w jesiennych wyborach parlamentarnych w Polsce. Zobacz, co zaproponował ChatGPT. (...)

„Zwycięska partia powinna zacząć od rozumienia potrzeb i aspiracji wyborców” – radzi ChatGPT. „W tym celu należy przeprowadzić badania opinii publicznej, analizować trendy społeczne, a także podejść do ludzi na ulicy, by zrozumieć, co ich naprawdę interesuje. Na podstawie tych informacji, można opracować program, który odzwierciedla potrzeby wyborców” – podkreśla sztuczna inteligencja. Na naszą prośbę ChatGPT opracował postulaty programowe, które mają największe szanse znaleźć uznanie w oczach społeczeństwa. Publikujemy je w całości bez żadnych ingerencji:

- Zwiększenie nakładów na służbę zdrowia – zwycięska partia powinna zaproponować zwiększenie nakładów na służbę zdrowia, w celu poprawy dostępności do opieki medycznej, skrócenia czasu oczekiwania na zabiegi i diagnozy oraz zwiększenia liczby lekarzy i personelu medycznego.
- Poprawa sytuacji materialnej rodzin – zwycięska partia powinna zaproponować program wsparcia dla rodzin, który pozwoli na poprawienie sytuacji materialnej rodzin, zwiększenie zatrudnienia i szans na rozwój dla osób w wieku produkcyjnym, jak również wsparcie dla osób starszych i niepełnosprawnych.

- Walka z korupcją – zwycięska partia powinna zaproponować skuteczne rozwiązania, które pozwolą na walkę z korupcją i nadużyciami władzy, w tym np. zwiększenie transparentności działań administracji publicznej i systemu prawnego oraz wzmocnienie mechanizmów kontroli i monitoringu.
- Poprawa stanu środowiska – zwycięska partia powinna zaproponować program działań, które pozwolą na poprawę stanu środowiska naturalnego, ochronę wód, powietrza i ziemi, a także promowanie energii odnawialnej i zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych.
- Zwiększenie bezpieczeństwa – zwycięska partia powinna zaproponować program działań, które pozwolą na zwiększenie bezpieczeństwa obywateli, w tym np. poprzez zwiększenie liczby policjantów i służb ochrony, modernizację infrastruktury przeciwpożarowej oraz poprawę bezpieczeństwa ruchu drogowego.

„Te postulaty programowe to tylko przykładowe propozycje, jednak mogą być one ważnymi kwestiami dla wyborców. Zwycięska partia powinna opracować konkretny i realny program, który odpowiada na potrzeby i aspiracje społeczeństwa oraz jest w stanie przynieść realne korzyści dla Polski i jej mieszkańców” – podsumowuje ChatGPT.

Źródło:

↪ <https://wydarzenia.interia.pl/kraj/news-chatgpt-radzi-jak-wygrac-wybory-parlamentarne-w-polsce,nId,6599302>
[dostęp: 18.05.2023].